FOLKETINGETS
OMBUDSMAND

Ny kritik fra ombudsmanden i sag om socialbedrageri

14. marts 2013

I forlængelse af en meget omtalt sag fra Sorø fra foråret 2012 kritiserer Ombudsmanden på ny den måde, som en kommune og et socialt nævn har behandlet en sag om socialbedrageri på. I sin udtalelse redegør ombudsmanden for en række væsentlige regler og principper, der skal sikre borgerne en fair behandling.

”Sager om tilbagebetaling af sociale ydelser er ofte meget indgribende overfor de involverede borgere. Og det er mit indtryk, at de sociale myndigheder har betydelige vanskeligheder på området. Jeg håber, at denne udtalelse sammen med den række af principafgørelser, som Ankestyrelsen netop har offentliggjort, kan hjælpe myndighederne,” siger Jørgen Steen Sørensen.

I den konkrete sag havde en kommune og et socialt nævn vurderet, at en kvinde på Sjælland ikke – som hun selv havde oplyst – var ”reelt enlig”, og at hun derfor ”uberettiget og mod bedre vidende” havde modtaget for høje sociale ydelser. Derfor skulle kvinden betale et større beløb tilbage. Afgørelsen støttede sig bl.a. på en anonym anmeldelse af kvinden.

Efter at have gennemgået sagen påpeger ombudsmanden en række fejl og uhensigtsmæssigheder og har på den baggrund bedt det sociale nævn om at behandle sagen igen.

”Jeg kan ikke vide, hvad kvindens private forhold faktisk har været, men jeg kan konstatere, at myndighederne har undladt at følge nogle vigtige regler og principper, der skal sikre en fair vurdering og beskytte kvindens retssikkerhed,” siger Folketingets Ombudsmand, Jørgen Steen Sørensen.

Blandt de fejl, ombudsmanden påpeger, er, at myndighederne ikke har vejledt kvinden godt nok. Hun har således ikke fået at vide, at hun ikke har nogen pligt til at udlevere oplysninger til myndighederne, ligesom hun heller ikke er blevet informeret om, hvordan hun kan dokumentere, at hun var reelt enlig. Ombudsmanden er også kritisk overfor de oplysninger, som myndighederne har lagt vægt på – herunder den centrale brug af en anonym anmeldelse.

Læs hele udtalelsen her.

Se tilsvarende udtalelse fra ombudsmanden fra foråret 2012 og her vedrørende Ankestyrelsens principafgørelser om samme emne.

For yderligere oplysninger:

Folketingets Ombudsmand, Jørgen Steen Sørensen, tlf. 20 33 97 52
Kontorchef Karsten Loiborg eller fuldmægtig Kresten Gaub, tlf. 33 13 25 12

FAKTA

I de to seneste udtalelser fra ombudsmanden, der vedrører indsatsen mod socialt bedrageri, har ombudsmanden navnlig fremhævet følgende pointer, som myndighederne skal være opmærksomme på:

Vigtigheden af, at myndighederne overholder undersøgelsesprincippet (eller officialprincippet)
Princippet betyder, at den enkelte myndighed har pligt til at skaffe et fyldestgørende grundlag, før den kan træffe en afgørelse. Det ligger i kravet, at myndighederne skal være objektive, når de indsamler oplysninger.

Anonyme anmeldelser
En del sager om socialt bedrageri bliver startet på baggrund af en anonym anmeldelse. En anonym anmeldelse kan være anledning til, at en myndighed iværksætter en undersøgelse af en borger, men den kan ikke i sig selv indgå som et bevis i sagen.

Reglerne i tvangsindgrebslovens § 10
Efter denne bestemmelse har en borger ikke pligt til at udtale sig om sin sag, hvis der i sagen er konkret mistanke om, at borgeren har begået en strafbar lovovertrædelse. Myndighederne skal udtrykkeligt vejlede borgeren om dette.

Reglerne om partshøring
Myndighederne har pligt til at høre en borger, inden de træffer afgørelse i vedkommendes sag, hvis der i sagen indgår væsentlige faktiske oplysninger, der taler til ugunst for borgeren, og som borgeren ikke kan antages at være bekendt med. Efter omstændighederne bør en sådan partshøring foregå skriftligt.

Myndighederne har en vejledningsforpligtelse
Myndighederne har en generel vejledningsforpligtelse overfor borgerne. Dette medfører i samspil med officialprincippet, at myndighederne i en række tilfælde har pligt til at bede om oplysninger om konkrete forhold, der kan ændre myndighedernes opfattelse af, at en borger ikke er reelt enlig.

Myndighedernes generelle vejledningsforpligtelse kan på enkelte områder, som f.eks. børnetilskudslovens område, være suppleret af mere præcise – og skrevne – regler.

Forståelsen af, hvornår en borger er ”reelt enlig” mv.
De regler, der regulerer størrelsen af de forskellige offentlige ydelser, alt efter om modtageren er ”reelt enlig” mv., har ikke alle samme ordlyd. Myndighederne skal derfor være opmærksomme på, at det ikke nødvendigvis er de samme vurderinger, der skal foretages efter de forskellige regelsæt – f.eks. efter børnetilskudsloven og boligstøtteloven.

Omhyggelighed ved formulering af begrundelser
Navnlig i sager, der har så indgribende betydning som sager om muligt socialt bedrageri, er det vigtigt, at myndighederne formulerer begrundelserne, så der ikke opstår tvivl om, hvorvidt sagerne er tilstrækkeligt undersøgt, eller om de er afgjort på et fejlagtigt grundlag.

Tilbagebetalingspligtige ydelser skal være modtaget ”mod bedre vidende”
Når myndighederne skal tage stilling til, om en social ydelse skal kræves tilbagebetalt, er det ikke nok, at myndigheden konstaterer, at ydelsen – objektivt set – er modtaget med urette. Det er også en grundlæggende betingelse for at kunne kræve tilbagebetaling, at ydelserne er modtaget ”mod bedre vidende”.

Udgifter til oplysning af sagen
Ombudsmanden mener ikke, at myndighederne uden et sikkert grundlag (en sikker hjemmel) kan pålægge en borger at betale for at skaffe oplysninger til brug for en sag, som er rejst på myndighedernes initiativ.

Myndighederne kan således som udgangspunkt ikke kræve, at borgeren betaler et gebyr for at fremskaffe oplysninger.